

КУЛЬТУРОТВОРЧА МІСІЯ МІЖКУЛЬТУРНОГО ДІАЛОГУ У КОНТЕКСТІ ІНІЦІАТИВИ "ЄВРОПЕЙСЬКА СТОЛИЦЯ КУЛЬТУРИ"

Стаття присвячена аналізу феномену міжкультурного діалогу. Автор розглядає культуротворчу місію міжкультурного діалогу у контексті ініціативи ЄС "Європейська столиця культури". Міжкультурний діалог розглядається через призму ідей культурного плюралізму, як умова розуміння своєї власної культури та спосіб оновлення ціннісного змісту сучасних культуротворчих процесів.

Ключові слова: міжкультурний діалог, культурний плюралізм, європейська столиця культури, культуротворча місія.

Чернець Марія Олександрівна, аспірантка Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв

Культуротворческая миссия межкультурного диалога в контексте инициативы "Европейская столица культуры"

Статья посвящена анализу феномена межкультурного диалога. Автор рассматривает культуросозидательную миссию межкультурного диалога в контексте инициативы ЕС "Европейская столица культуры". Межкультурный диалог рассматривается через идеи культурного плюрализма, как условие понимания своей собственной культуры и способ обновления ценностного содержания современной культуры в целом.

Ключевые слова: межкультурный диалог, культурный плюрализм, европейская столица культуры, культуросозидательная миссия.

Chernets Maria, a postgraduate student of the National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts

The culture-making mission of intercultural dialog in the context of EU initiative "European capital of culture"

The present article analyzes the phenomenon of intercultural dialogue. The author examines culture-creating mission of intercultural dialogue in the context of the EU initiative "European Capital of Culture". Intercultural dialogue is viewed through the ideas of cultural pluralism.

Being the tool that is able to overcome religious, ethnic, national, linguistic and cultural barriers, intercultural dialogue is considered to be both an instrument aimed at achieving social harmony and also a way of renovation of the modern culture valuable content, a condition for understanding one's own culture.

Over the past few decades, the term "intercultural dialogue" has increasingly been used all over the world. It has drawn the attention of numerous researchers from different fields like sociology, conflictology, ethnic psychology, linguistics and country studies, literary criticism, semiotics, cultural studies, philosophy etc.

In the White Paper on Intercultural Dialogue launched by the Council of Europe Ministers of Foreign Affairs at their 118th Ministerial Session in 2008, intercultural dialogue is understood as an open and respectful exchange of views between individuals, groups with different ethnic, cultural, religious and linguistic backgrounds and heritage on the basis of mutual understanding and respect.

In this context it is important to emphasize that during the mentioned exchange of views there is always interpenetration, mutual borrowing and enrichment among the participants of intercultural dialogue. Thus, Russian philosopher Bakhtin believed that when a dialogic meeting of two cultures happens they do not mix, but they mutually enrich each other. Dialogue initially involves the pluralistic world of different minds which is a creative incentive for production of new cultural values.

Regarding the fact that the subject of culture is a person as creator and bearer of cultural values, the author considers the culture-creating mission issues of intercultural dialogue in the light of the ideas of cultural pluralism. A.Sadokhin has defined cultural pluralism as adapting to another culture without giving up on their own, when representatives of one culture voluntarily master the traditions and habits of the other culture, and in this very way they enrich their own culture without harming its values. [5] The European Court of Human Rights has recognized that pluralism is built on "the genuine recognition of, and respect for, diversity and the dynamics of cultural traditions, ethnic and cultural identities, religious beliefs, artistic, literary and socio-economic ideas and concepts", and that "the harmonious interaction of persons and groups with varied identities is essential for achieving social cohesion"[6]. Intercultural dialogue can be seen as a precondition to and a sustaining feature of cultural pluralism.

According to theoretical works [1, 2], culture has an ambivalent nature, due to internal reflection and appeal to other cultures. Facing any subject of culture is a dialogue itself. Dialogic relationship – is almost a universal phenomenon that permeates all manifestations of human life. If we consider culture as a form of dialogue, a means of communication

between people of different cultures, the dialogue of cultures is on the one hand a condition for understanding one's own culture, and on the other hand driving force, necessary environment and condition of renovation of valuable content of one's own culture.

The author states that in the course of intercultural dialogue there is the enrichment and development of national cultures, the generation of new meanings and development of new cultural values as platforms for effective interaction between different cultures. Interaction with other cultures, as a key factor in the full development of national cultures, leads to the multiplication of not only the experience of one's own ethnic culture but also other cultures. Thus, in the process of intercultural communication, we can recognize culture-creating mission of intercultural dialogue.

ЕCoC event has become a solid platform for the implementation of intercultural dialogue. "European capital of culture" – an initiative launched by the European Union in 1985, has given the title of European Capital of Culture to over 50 cities in 30 countries. During a rich cultural program that lasts one year, many tourists visit the cultural capital. Nowadays tourism itself plays an undeniable role in intercultural dialogue.

Tourism is regarded by cultural science as a means of cultural communication. During its travel a person visits various historical and cultural places, attached to traditions and customs of other countries, takes part in numerous cultural and leisure activities. This gives one an the opportunity to be not only a passive observer but an active participant in cultural knowledge and intercultural dialogue, the main subject of which is the spiritual, cultural and social memory. Thus cultural capital embodies its culture-creating mission by creating the environment for intercultural dialogue for the residents and guests of the city.

The author comes to a conclusion, that culture-creative mission of intercultural dialogue is to renovate the content value of culture and create a new layer of cultural values in the process of open and respectful exchange of views between representatives of different cultures. The "European capital of culture" initiative plays an important role in ensuring dialogue of cultures between the European peoples. Through the kaleidoscope of bright events, the city becomes a popular tourist location, the actual environment for intercultural dialogue, a meeting platform for people who belong to different cultures.

Key words: intercultural dialogue, cultural pluralism, European Capital of Culture, culture-creating mission.

У сучасному світі, сповненому протиріч, надзвичайно важливим стає вміння вести діалог на різних рівнях суспільства як в середині країни, так і у міждержавному, європейському, і, зрештою, глобальному вимірі. Являючи собою засіб, що здатен долати релігійні, етнічні, національні, мовні, а також культурні бар'єри, міжкультурний діалог є не тільки інструментом, направленим на досягнення суспільної злагоди, а також способом оновлення ціннісного змісту сучасної культури. З огляду на функціональне спрямування і роль в сучасному культуротворчому процесі, актуальність дослідження міжкультурного діалогу є беззаперечною.

Міжкультурний діалог є об'єктом уваги багатьох дослідників з різних галузей науки на кшталт соціології, конфліктології, етнопсихології, лінгвокраїнознавства, літературознавства, семіотики, культурології, філософії та інших. Проблеми діалогу розглядаються у працях таких теоретиків, як Е. Гуссерль, Х. Ортега-і-Гассет, М. Гайдеггер, Г. Гадамер, М. Еліаде, А. Моль, М. Бахтін, В. Біблер, М. Мамардашвілі, Ю. Лотман, С. Аверінцев, В. Борев та ін. К. Леві-Стросс, Г. Хершковец, С. Артановський, С. Арутюнов, Б. Єрасов, Л. Юнін, Н. Іконнікова у своїх працях торкалися теми взаємодії культур. Питання, пов'язані з міжкультурною комунікацією як багатоаспектним феноменом, перебувають в полі уваги як зарубіжних, так і вітчизняних дослідників, серед яких – В. Антонов, В. Аксьонова, Х. Баузігер, С. Верещаїн, І. Гребеннікова, Т. Дейк, Д. Круше, В. Костомаров, Л. Уайт та інші.

В умовах сьогодення діалог культур є способом конструктивної, демократичної, безконфліктної взаємодії незалежно від різних етнічностей та різних культур, спираючись на ті спільні універсальні цінності, що визначають сучасне світове демократичне співтовариство. Свобода й можливість висловити власну думку, а також бажання і здатність вислухати одне одного є необхідними умовами реалізації міжкультурного діалогу.

У науковому обігу містяться різні визначення, які розкривають зміст поняття міжкультурного діалогу як виду міжкультурної комунікації.

Так ЮНЕСКО наводить наступне визначення: "діалог між цивілізаціями – це процес, що відбувається усередині цивілізацій і на їхньому стику, що заснований на загальній участі й колективному бажанні вчитися, відкривати для себе й вивчати концепції, виявляти сфери загального розуміння та основні цінності й зводити різні підходи в єдине ціле за допомогою діалогу" [4].

На думку Л. Черток, діалог культур – це не тільки визнання та розвиток культурного плюралізму, забезпечення рівних прав, можливостей для всіх громадян, вільний вибір ідентичності, а й взаємодія різних культур на базі рівності, довіри та толерантності [6].

У Білій книзі з міжкультурного діалогу, прийнятій 7 травня 2008 року на 118-й сесії Комітету міністрів Ради Європи, від імені урядів 47 держав-членів Ради Європи, міжкультурний діалог визначається як "відкритий і сповнений поваги обмін поглядами між індивідами, групами з різним

етнічним, релігійним та лінгвістичним походженням і спадщиною на основі взаємного порозуміння". У п. 1.4 зазначається, що він здійснюється на всіх рівнях – у межах одного суспільства, між суспільствами Європи, між Європою та рештою світу. Міжкультурний діалог вимагає свободи й здатності до самовираження, а також готовності й уміння дослухатись до думок інших. Він сприяє політичній, соціальній, культурній та економічній інтеграції, підтримує рівність, людську гідність і почуття спільної мети. Метою міжкультурного діалогу є розвиток глибшого розуміння різних світоглядів і практик, розширення співробітництва та участі (або свободи вибору), сприяння розвитку і трансформації особистості, а також підтримка толерантності й поваги до інших [7].

У цьому контексті важливо підкреслити, що у ході такого обміну поглядами відбувається взаємопроникнення, запозичення та взаємозбагачення учасників міжкультурного діалогу, а також вивчення, засвоєння, примноження і передача наступним поколінням здобутків культури. Відбуваються культуротворчі процеси. Так, російський мислитель М. Бахтін висловив думку про те, що при діалогічній зустрічі двох культур вони не зливаються і не змішуються, але вони взаємно збагачуються. Діалог з самого початку передбачає плюралістичний світ різних свідомостей, що постає творчим стимулом для продукування нових культурних цінностей [1].

У зв'язку з цим особливого значення набуває принцип культурного плюралізму як визнання рівноправності культур і культурних явищ. Виходячи з того, що суб'єктом культури є людина як творець та носій культурних цінностей, питання культуротворчої місії міжкультурного діалогу доцільно розглядати крізь призму ідей культурного плюралізму. А. Садохін визначає культурний плюралізм як адаптацію людини до іншої культури без відмови від власної, тобто добровільне оволодіння представниками однієї культури звичками та традиціями іншої, що в результаті збагачує власну культуру без нанесення шкоди її цінностям [5, 176-178]. Європейський Суд з прав людини визнав, що плюралізм будується на "справжньому визнанні й повазі розмаїття та динаміки культурних тенденцій, етнічної і культурної ідентичності, релігійних переконань, ідей і концепцій у сфері мистецтва, літератури та в соціально-економічній сфері", і, що "гармонійна взаємодія різних людей і груп відіграє важливу роль у досягненні соціальної злагоди" [7]. Таким чином, міжкультурний діалог може розглядатися як передумова і підтримуюча особливість культурного плюралізму.

Згідно праць теоретиків [1,2], цілісна культура амбівалентна за своєю суттю, в силу внутрішньої рефлексії та звернення до інших культур. Зіткнення з будь-яким предметом культури стає діалогом. Діалогічні відносини – це майже універсальне явище, яке пронизує всі прояви людського життя. Якщо розглядати культуру як форму діалогу, засіб спілкування людей різних культур, то діалог культур є, з одного боку, умовою розуміння своєї власної культури, а з іншого – рушійною силою, необхідним середовищем та умовою оновлення ціннісного змісту культури.

У площині міжкультурного діалогу як форми міжкультурної взаємодії, на фоні збереження власної культурної ідентичності формуються способи пізнання іншої культури. Зберігаючи власну культурну самобутність, діалогова культура дозволяє взаємне збагачення та розвиток національних культур. Адже за Бахтіним, чужа культура тільки в очах іншої культури розкриває себе повніше й глибше. Один смисл розкриває свої глибини, зустрівшись і зіткнувшись з іншим, чужим змістом, між ними починається ніби діалог, який долає замкнутість і однобічність цих смислів, цих культур [1, 354].

У ході міжкультурного діалогу відбувається взаємозбагачення та розвиток національної культури, породження нових смислів, вироблення нових культурних цінностей як платформ для ефективної взаємодії між різними культурами і передачі досвіду та здобутків міжкультурної взаємодії наступним поколінням. Взаємодія з іншими культурами як ключовий фактор повноцінного розвитку національних культур веде до множення досвіду не тільки своєї етнічної культури, а й інших культур. Так у процесі міжкультурної комунікації проявляється культуротворча місія міжкультурного діалогу.

Для підтримки та розвитку діалогу культур необхідно зробити певні кроки. У вищезгаданій Білій книзі з міжкультурного діалогу йдеться про те, що "необхідно запроваджувати демократичне управління культурним розмаїттям у різних формах; зміцнювати демократичне громадянське суспільство і розширювати участь громадян; навчати і засвоювати навички міжкультурного діалогу; створювати і розширювати місця для міжкультурного діалогу; виводити міжкультурний діалог на міжнародний рівень". [7]

Подія такого масштабу та наповнення як "Європейська столиця культури", ставши міцною платформою для здійснення міжкультурного діалогу, сприяє здійсненню вищезгаданих кроків. "Європейська столиця культури" (European capital of culture) – це ініціатива, що реалізується Європейським союзом з 1985 року, відтоді надавши звання "Європейської столиці культури" близько 50 містам у 30 країнах. В продовж насиченої культурної програми, яка триває цілий рік, культурну столицю відвідують безліч туристів, а туризм сьогодні відіграє беззаперечну роль у забезпеченні міжкультурного діалогу.

Туризм розглядається культурологічною наукою як засіб культурної комунікації. Оскільки у ході своєї подорожі людина відвідує різні історико-культурні місця, долучається до традицій і звичаїв інших країн, бере участь у численних культурно-дозвіллевих заходах, то це надає їй можливість бути не тільки пасивним спостерігачем, а й активним учасником культурного пізнання й міжкультурного діалогу, головним предметом якого виступає духовна, культурна, соціальна пам'ять. Створюючи для містян та гостей міста єдине середовище для міжкультурного діалогу, культурна столиця втілює його культуротворчу місію.

Вже 30 років потужне силове поле впливу програми, притягуючи неймовірну кількість учасників, сприяє нарощенню знань про інші народи, акумуляції культурницької інформації, яка стає потужним стимулом і рушійною силою міжкультурного діалогу. Проект надає можливості європейцям досягнути розміри великого культурного розмаїття нашого континенту, а також по-новому подивитися на нашу спільну історію та цінності.

Європейські столиці культури сприяють взаєморозумінню, спілкуванню серед європейців, а також підвищенню їх почуття приналежності до спільного культурного простору. У цьому контексті варто відзначити, що така взаємодія між народами, а відтак – й між культурами також сприяє врівноваженню двох домінуючих у культурному розвитку сучасної Європи тенденцій: з одного боку, створення спільного європейського культурного простору, а з іншого – прагненням народів до культурної самобутності. Ця тенденція демонструє яскраву рису сучасної культурної ситуації в цілому. Адже динамічні глобалізаційні процеси, які впливають на об'єднання світової спільності, супроводжуються протилежними ним процесами, спрямованими на поглиблення культурної ідентичності, становлення культурної автономії. Політика забезпечення та розвитку міжкультурного діалогу є на сьогоднішній день одним з пріоритетних напрямів у сфері культурної політики ЄС.

У процесі міжкультурної взаємодії, яка ґрунтується на діалогічному принципі, відбувається таке взаєморозуміння представників різних культур, за якого жоден з учасників не втрачає власної культурної ідентичності. Адже, як зазначає В.Болдырев, "діалог культур стає можливим тільки тоді, коли ми не просто знайомимося з фактом чужої культури, але й приймаємо його як один з можливих варіантів"[3].

Отже, культуротворча місія міжкультурного діалогу полягає в оновленні ціннісного змісту культури та створенні нового пласту культурних цінностей у процесі відкритого і шанобливого обміну поглядами між представниками різних культур. Ініціатива ЄС "Європейська столиця культури" відіграє важливу роль у забезпеченні діалогу культур між європейськими народами. Через калейдоскоп яскравих подій місто перетворюється на популярну туристичну локацію, власне, середовище для міжкультурного діалогу, платформу для зустрічі між людьми, що належать до різних культур.

Література

1. Бахтин М. М. Эстетика словесного творчества / М. М. Бахтин – М. : Искусство, 1986. – 445 с.
2. Библер В.С. Михаил Михайлович Бахтин, или Поэтика и культура/ В.С. Библер – М.: Прогресс, 1991.- 85с.
3. Болдырев В.Е. Введение в теорию межкультурной коммуникации/ В.Е. Болдырев – М., 2009.- 135 с.
4. Глобальная повестка дня для диалога между цивилизациями / Резолюция, принятая Генеральной Ассамблеей 9 ноября 2001г. – A/RES/56/6. –21 с.
5. Садохин А. П. Основы межкультурной коммуникации / А. П. Садохин. – М., 2005. – 342 с.
6. Черток Л. П. Діалог культур у післядипломній гуманітарній освіті Швейцарії : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.01 "Загальна педагогіка та історія педагогіки"/ Л. П. Черток. – Ялта, 2011. – 22 с.
7. White Paper on Intercultural Dialogue (2008, May7). Strasbourg. [Electronic resource]. – Electronic text data. – Retrieved from: http://www.coe.int/t/dg4/intercultural/Publication_WhitePaper_ID_en.asp [in English].

References

1. Bakhtin M.M. (1986). Estetika slovesnogo tvorcestva. Moskow: Iskustvo [in Ukrainian].
2. Bibler V.S. (1991) Mikhail Mikhailovich Bakhtin, ili poetika i kultura. Moskow: Progres [in Russian].
3. Boldyrev V.E. (2009). Vvedenie v teoriyu mezhkulturnoy kommunikatsii Moskow. [in Russian].
4. Globalnaia povestka dnia dlia dialoga mezhdu tsivilizatsiyami. (2001, November 9). Resolutsiya, priniataya Generalnoy Asambleey (A/RES/56/6) [in Russian].
5. Sadokhin A.P. (2005). Osnovi mezhkulturnoy kommunikatsii. Moskow [in Russian].
6. Chertok L.P. (2011). Dialog kultur u pisljadiplomnij humanitarniy osviti Shveysarii. Extended abstract of candidate's thesis. Yalta [in Ukrainian].
7. White Paper on Intercultural Dialogue (2008, May7). Strasbourg. [Electronic resource]. – Electronic text data. – Retrieved from: http://www.coe.int/t/dg4/intercultural/Publication_WhitePaper_ID_en.asp [in English].